

Juletræet med sin pynt

Først bragt d. 24. december 2020 i forbindelse med museets Chanukkah-kalender på Facebook.

I mange danske hjem fejres julen med sang og dans omkring et juletræ – også selvom det i år desværre må gøres med alle mulige forholdsregler og på alternative måder. Juletræet er en relativ ny tradition i fejringen af jul, selvom det alligevel efterhånden er mere end 200 år siden, at det første moderne juletræ omtales i kilderne i Danmark. Blandt danske jøder fortælles det faktisk, at det var en tysk jøde, der bragte det første træ og dermed skikken til Danmark. Men kan det nu også være rigtigt?

Vi har i hvert fald ikke kunnet finde kilden til den historie. Den første omtale af et juletræ efter tysk skik i Danmark stammer fra 1804, hvor Johan Wolfhagen fik et juletræ i sin stue i København. Han kom fra hertugdømmerne, og arbejdede som jurist på Slotsholmen, men var ikke jøde. Dog er der en fjern familiær forbindelse (Wolfhagens søns hustrus far var jøde). Johan Wolfhagen kendte sikkert Martin Lehmann (Orla Lehmanns far), der fik et tilsvarende juletræ i 1811, der ofte regnes som det første juletræ i København. Men det er det altså ikke.

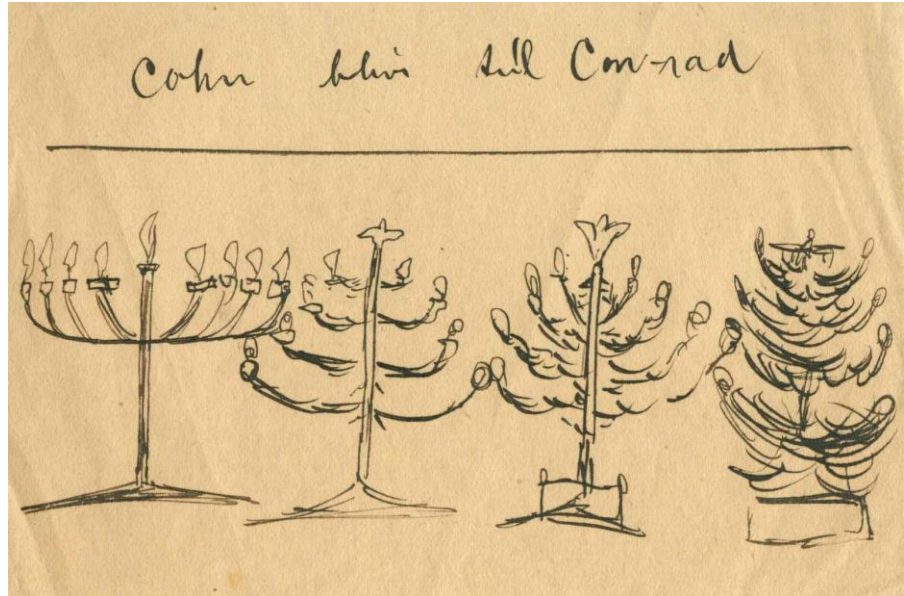
Der er næppe tvivl om, at skikken vandt indpas i Danmark fra Tyskland via hertugdømmerne. Et andet tidligt juletræ blev tændt i 1808 på Holsteinborg af ægteparret komtesse Wilhelmine Reventlow (1788-1868) fra Brahe-Trolleborg på Fyn og lensgreve Frederik Adolph Holstein-Holsteinborg (1784-1836) under fejringen af deres første familiejul. Komtesse har sikkert også kendt til skikken fra sin faster og onkel i Holsten. Hvis nogen ligger inde med viden eller kilden til historien om den jødiske forbindelse, så hører vi meget gerne fra jer. Skriv som altid til Thomas på te@jewmus.dk.

Selvom det altså er en relativ ny tradition i Danmark, så er der faktisk kilder til, at man pyntede op med gran og stedsegrønne træer allerede i 1400-tallet i forbindelse med gildefester og på byers torvepladser især i områder med tilknytning til de tyske områder. Herfra spredte skikken sig i 1500 og 1600-tallet i et omfang, så der blev lovgivet mod at fælde grantræer. Det blev mere udbredt i private hjem i 1700-tallet, og i begyndelsen af 1800-tallet kom skikken altså til Danmark fra Tyskland. Herfra flyttede træet ind i borgerskabets stuer, hvor det er blevet en del af den danske juletradition fra midten af 1800-tallet.

Der blev skrevet sange om juletræet, og det blev pyntet med trommer, trompeter og flag. Lidt national krigsromantik i lyset af samtidens krige mod Tyskland. Julen og juletræet blev derfor en del af 1800-tallets nye nationale danske selvforståelse. Fra slutningen af århundredet begyndte man at hænge tysk glaspynt på træet, så det kom til at se ud meget som i dag.

Jøder i Danmark fik i 1814 borgerrettigheder. De velstillede jødiske familier blev en integreret del af det danske borgerskab. Angiveligt er nogen blevet påvirket og har antaget en række af de nye skikke og traditioner, der var ved at udvikle sig blandt det danske borgerskab, også omkring fejringen af jul. I hvert fald finder man bare en generation efter, at juletræet er blevet en fast bestanddel af julefejringen i Danmark, en spids jødisk kommentar til juletræer i jødiske familier i

form af en satirisk tegning af en dansk jøde fra 1930'erne. Den er en gengivelse af en lignende tegning fra et tysk-jødisk satireblad fra 1904. Bare for at skære pointen ud i pap, så er der skrevet over tegningen: Sådan blev Cohn til Conrad. Det er både et udtryk for kulturel udveksling og en vis modstand mod samme.